

วิจัยสถาบันคืออะไร ทำไปทำไม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ

สำนักวิชาศึกษาทั่วไป

ความหมายของวิจัยสถาบัน

วิจัยสถาบัน(Institutional Research) เป็นการวิจัยประเภทหนึ่งมุ่งศึกษาและวิเคราะห์อย่างมีระบบเกี่ยวกับการดำเนินงานสภาพแวดล้อมของปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถาบันของตนเอง จึงจัดได้ว่าวิจัยสถาบันเป็นการศึกษาวิจัยตนเอง(Self Study) เพื่อประโยชน์ในการจัดหาข้อมูลหรือข้อค้นพบ สารสนเทศที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานไปพัฒนาสถาบัน ทำให้รู้ว่าศักยภาพของสถาบันอยู่ตรงไหน มีจุดแข็งอะไรที่ควรส่งเสริม จุดอ่อนอะไรที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ทำให้ได้แนวทางในการตัดสินใจ สนับสนุนการวางแผน กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ต่อไปในอนาคต แต่ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินการ ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเป็นสารสนเทศ จึงกล่าวได้ว่าวิจัยสถาบันเป็นศาสตร์การบริหารและการปฏิรูปการศึกษา ที่ทุกสถาบันการศึกษาจะต้องกำหนดเป็นภารกิจหลักที่สำคัญนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

การดำเนินการวิจัยสถาบันใช้หลักการวิจัย (กระบวนการวิจัย) มีการเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่มีความเหมาะสม มีการดำเนินการวิจัยอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับคำถามการวิจัย จุดสำคัญที่ควรเน้นคือข้อมูลจะต้องทันสมัย(update) และตรงเวลา แต่หากมีข้อจำกัดหรือลักษณะเฉพาะอย่างมีเงื่อนไขต้องแสดงให้เห็นตรวจสอบได้ ซึ่งได้แก่ ระบบการจัดการสารสนเทศ (Management Information System : MIS) และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) จึงทำให้วิจัยสถาบันไม่เน้นการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นศาสตร์ ดังนั้นคุณภาพของการวิจัยจึงพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ ความตรงภายใน (Internal Validity) และความตรงภายนอก (External Validity) และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง (Utility)

ทั้งนี้ขอบเขตของงานวิจัยขึ้นกับลักษณะ หน้าที่ โครงสร้างของงานที่ผู้วิจัยรับผิดชอบหรือปัญหาที่ต้องการคำตอบภายในสถาบัน ซึ่งควรสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของสถาบัน โดยผู้วิจัยเป็นบุคคลภายในสถาบันที่ต้องการนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพภายในสถาบัน และอาจเป็นกรณีศึกษาสำหรับสถาบันที่สนใจหรือมีบริบทที่ใกล้เคียงกันได้ นอกจากนี้ยังทำให้งานวิจัยสถาบันนั้นเกิดคุณค่าได้เมื่อสถาบันนั้นมีหน่วยงานวิจัยสถาบันโดยตรงที่มีการประเมินประสิทธิภาพในการรายงาน วิเคราะห์ข้อมูล และมีการเผยแพร่ผลการวิเคราะห์อย่างสม่ำเสมอและดำเนินการทำอย่างต่อเนื่อง

บทบาทและความสำคัญของวิจัยสถาบันต่อสถาบันอุดมศึกษา

วิจัยสถาบันเป็นวิจัยที่อาจพบว่ามีขั้นตอนการนำเสนอโครงร่างอย่างรวดเร็ว ซึ่งแตกต่างไปจากงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ ผู้วิจัยอาจทำเพียงคนเดียวหรือเป็นทีมคณะวิจัยก็ได้ ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ (อาจจะไม่เกิน 4-6 เดือน) เพราะต้องการผลการศึกษาและวิเคราะห์อย่างรวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อความต้องการสารสนเทศในแต่ละเรื่อง ดังนั้นบทบาทและความสำคัญของงานวิจัยสถาบันจึงสามารถแยกเป็นประเด็นเป็นข้อๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพครบถ้วนและมีส่วนสำคัญของการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา : องค์กรมหาชน)
2. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบว่า สถาบันได้ดำเนินการตามบทบาท พันธกิจ นโยบาย ภาระหน้าที่หรือไม่ อย่างไร
3. เพื่อให้ได้ข้อค้นพบแล้วนำมาวางแผนเพื่อการพัฒนา กำหนดเป็นนโยบายและการตัดสินใจ
4. เพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนา ปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
5. เพื่อให้สถาบันรู้ศักยภาพและจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง ตลอดจนชี้ให้เห็นผลลัพธ์/ผลกระทบของงานด้านต่างๆ
6. เพื่อให้ได้สารสนเทศที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ นำไปสู่ความเป็นเลิศให้กับสถาบัน และเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาสถาบัน
7. การวิจัยสถาบันเป็นกระบวนการสร้างระบบงานบริหารและวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการตรวจสอบตนเองและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง(continuous self improvement)
8. การวิจัยสถาบันเป็นเครื่องมือบริหารที่สนับสนุนการตัดสินใจ(decision making) และการบริหารการศึกษา (educational management)
9. การวิจัยสถาบันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาองค์กรที่เรียกว่า organization development

ตัวอย่างประเด็นคำถามที่ได้มีการนำมาศึกษาหาคำตอบโดยวิจัยสถาบัน

1. ด้านนักศึกษา

- จำนวนคุณลักษณะหรือภูมิหลังของผู้เรียน
- FTES จำนวนนักศึกษาเต็มเวลา
- ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา
- ระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ

- สาเหตุการลาออกกลางคันของนักศึกษา
- การสำเร็จการศึกษา
- สภาพการณ์ทำงานของบัณฑิต เงินเดือน และปัญหาในการทำงานของบัณฑิต
- ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่บัณฑิตเข้าทำงาน
- กิจกรรมสนับสนุนการศึกษาช่วงที่เป็นนักศึกษา
- ความพึงพอใจ-ความคาดหวัง-ความต้องการ-ความคิดเห็นของนักศึกษาในเรื่องต่างๆ

2. ด้านบุคลากร

- ข้อมูล จำนวนคณาจารย์ คุณวุฒิ ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ การวิจัย ความถนัดหรือความสนใจ
- ความต้องการพัฒนาความรู้ ความก้าวหน้า
- สภาพความเป็นอยู่ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
- เงินเดือน ค่าตอบแทน ค่าจ้าง และสวัสดิการอื่นๆ
- การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ
- ความสามารถในการวิจัยของอาจารย์
- การประเมินผลการสอน
- การประเมินผลประสิทธิภาพของผู้สอน
- ข้อมูลด้านขวัญกำลังใจ ความจงรักภักดีต่อสถาบัน

3. ด้านหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษา

- ข้อมูลหลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมของหลักสูตรในปัจจุบัน
- ทิศทางการพัฒนา / ผลิตภัณฑ์/รูปแบบการผลิตบัณฑิต
- ข้อมูลความพอใจ ทักษะคิดและความต้องการ รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการเรียนแต่ละโปรแกรม
- คุณภาพบัณฑิต
- อัตราการสำเร็จการศึกษา
- ประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต
- การลาออกกลางคัน
- การประเมินหลักสูตร

วิจัยสถาบันมีส่วนเกี่ยวข้องกับสมศ.หรือไม่ อย่างไร

ด้วยเป็นที่ทราบกันว่าสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) จะมาทำการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี ทำให้ขอบข่ายของข้อมูลที่สถาบันต้องเตรียมการเพื่อวางแผนจะต้องมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างตัวบ่งชี้ที่ต้องการสารสนเทศจากการวิจัยสถาบัน ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างตัวบ่งชี้ที่ต้องการสารสนเทศจากการวิจัยสถาบันแยกตามองค์ประกอบ สำหรับการประเมินคุณภาพภายใน

องค์ประกอบที่	ตัวบ่งชี้ที่ต้องการสารสนเทศจากการวิจัยสถาบัน
2. การเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none">- สัดส่วนของอาจารย์ประจำที่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์- ร้อยละของบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ใ้ได้งานทำและการประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี- ร้อยละของบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้รับเงินเดือนเริ่มต้นเป็นไปตามเกณฑ์- ระดับความพึงพอใจของนายจ้าง ผู้ประกอบการ และผู้ใช้บัณฑิต
4. การวิจัย	<ul style="list-style-type: none">- ระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนวิจัย และงานวิจัยของอาจารย์ให้เป็นระบบ- ร้อยละของงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่ตีพิมพ์ เผยแพร่ ได้รับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา หรือนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในระดับชาติและในระดับนานาชาติต่อจำนวนอาจารย์ประจำ

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างตัวบ่งชี้ที่ต้องการสารสนเทศจากการวิจัยสถาบันแยกตามมาตรฐาน สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก

มาตรฐานที่	ตัวบ่งชี้ที่ต้องการสารสนเทศจากการวิจัยสถาบัน
1. ด้านคุณภาพบัณฑิต	<ul style="list-style-type: none">- ร้อยละของการใ้ได้งานภายใน 1 ปี (รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระ) และร้อยละของการเรียนต่อระดับบัณฑิตศึกษา- ระดับความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต- จำนวนบทความจากวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาเอกที่ตีพิมพ์ในวารสารต่อจำนวนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกทั้งหมด- จำนวนบทความจากวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโทที่ตีพิมพ์ในวารสารต่อจำนวนวิทยานิพนธ์ปริญญาโททั้งหมด

<p>3. ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนอาจารย์ประจำทุกระดับต่อนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า - งบประมาณดำเนินการจริงต่อนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า - ร้อยละของอาจารย์ประจำที่มีวุฒิปริญญาเอกหรือเทียบเท่า - จำนวนคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียนการสอนต่อจำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า - ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในระบบห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศต่อนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า
<p>4. การวิจัยและงานสร้างสรรค์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนบทความวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่และงานสร้างสรรค์ต่อจำนวนอาจารย์ประจำทุกระดับ - จำนวนงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัยอื่นหรือในการเรียนการสอนหรือในวงธุรกิจอุตสาหกรรมหรือการพัฒนาประเทศต่ออาจารย์ประจำ - จำนวนเงินสนับสนุนงานวิจัยจากภายนอกต่ออาจารย์ประจำทุกระดับ - จำนวนเงินสนับสนุนงานวิจัยภายในสถาบันต่ออาจารย์ประจำทุกระดับ

สรุป

วิจัยสถาบันเป็นงานวิจัยที่บุคลากรภายในองค์กรใช้ประโยชน์ในการศึกษาตนเอง เพื่อตอบคำถามทางการบริหารจัดการภายในองค์กรของตนเองให้ได้ ซึ่งจะทำให้ได้สารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการตัดสินใจ ทั้งนี้การดำเนินการวิจัยควรทำอย่างต่อเนื่องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ไม่ใช่ทำแล้วเก็บไว้บนหิ้ง
